

УДК 371.134:371.686+811.111

Конотоп О.С.Чернігівський національний педагогічний
університет імені Т.Г.Шевченка**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ АНГЛІЙСЬКОГО
ДІАЛОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ
ФІЛОЛОГІВ**

Стаття присвячена проблемі визначення критеріїв оцінювання діалогічного спілкування майбутніх філологів. У статті виокремлено три групи критеріїв та показана їх градація під час процедури оцінювання.

Ключові слова: діалогічне спілкування, вербальне та невербальне спілкування, майбутні філологи.

Конотоп Е.С. Критерии оценивания английского диалогического общения будущих филологов. *Статья посвящена проблеме критериев оценивания диалогического общения будущих филологов. Обозначены три группы критериев и показана их градация во время процедуры оценивания.*

Ключевые слова: диалогическое общение, вербальное и невербальное общение, будущие филологи.

Konotop O.S. Criteria of assessment future philologists' oral communication. *The article deals with the problem of criteria of assessment future philologists' oral communication. In the article three groups of criteria are determined.*

Key words: oral communication, verbal and non-verbal communication, future philologists.

Для ефективної організації процесу навчання майбутніх філологів англійського усного діалогічного спілкування (ДС) необхідно визначити певні об'єктивні критерії. Під англійським ДС розуміємо процес взаємодії двох або декількох комунікантів, що дотримуються вербальних і невербальних національно-культурних норм та правил, притаманних британській етноспільноті. Для перевірки сформованості вербального компонента ДС дослідниками використовуються такі критерії: правильність мовлення, його темп, обсяг діалогу, наявність ініціативних та реактивних реплік, використання ключових лексичних одиниць теми, відповідність комунікативної ситуації, змістовність, модальність, зверненість, наявність специфічних для ДС мовленнєвих засобів, різноманітність типів діалогічних єдностей (ДС), інтервали між репліками, розподіл хезитаційних пауз. З метою оцінювання невербального компонента спілкування ураховуються такі об'єкти контролю: жести, міміка, пози, погляд, дотик, відстань [2, с. 10]. Недослідженими однак залишаються питання градації критеріїв оцінювання невербальних засобів спілкування за значущістю та інтегрованого використання критеріїв оцінювання вербального і невербального компонентів ДС майбутніх філологів. Отже, метою статті є визначення критеріїв оцінювання діалогічного спілкування і проведення їхньої градації за значущістю під час спілкування.

Нами було виділено 3 групи критеріїв. Критерії групи I призначені для вимірювання наявності загальних показників ДС, що притаманні ДС як усномовленнєвому продукту взагалі, критерії групи II вимірювали показники, притаманні саме ДС, критерії групи III оцінювали коректне розуміння/використання невербальних засобів спілкування, властивих ДС. З метою досягнення об'єктивності контролю ДС студентів оцінюють в балах. Максимальна кількість балів, яку міг отримати кожен студент після участі в одному діалозі, складала 100,00 балів. Разом було виділено 11 критеріїв, які наводяться нижче, з урахуванням ступеня їхньої значущості, вираженого максимальною оцінкою в балах. Під час розподілу кількості балів за критеріями враховувалася їхня значущість для ДС. Розглянемо кожну з визначених нами груп критеріїв докладніше.

Група I. Загальні критерії оцінювання усномовленнєвого продукту.

Одним з головних критеріїв оцінки ДС студентів був критерій *відповідності мовленнєвого висловлювання запропонованій комунікативній ситуації*. Цей критерій дає можливість оцінити, наскільки вдало студенти вміють брати участь у ДС, адаптуватися до комунікативної ситуації та адекватно реагувати під час змін у перебігу розмови, використовуючи відповідні мовленнєві засоби спілкування. Ступінь відповідності висловлювання комунікативній ситуації доцільно вимірювати кількістю реплік діалогу студента, спрямованих на реалізацію поставленого комунікативного завдання. Для цього визначався коефіцієнт відповідності ситуації (Квс), який вираховувався за формулою:

$$K_{вс} = \frac{C1}{C},$$

де C1 — кількість фраз, що забезпечують відповідність ситуації, C — загальна кількість фраз [9, с. 126].

Коефіцієнт відповідності висловлювання комунікативній ситуації виражався в балах:

Другим критерієм оцінювання мовленнєвого висловлювання студента була *мовна коректність висловлювання*, під якою розуміємо фонетичну, лексичну і граматичну правильність діалогічного мовлення (за стандартами носіїв британського варіанта англійської мови); адекватність вжитих мовних засобів нормі і узусу англійського мовлення. Коефіцієнт мовної коректності висловлювання

підраховувався за формулою: $K_{мк} = \frac{Mк1}{Mк}$, де Mк —

кількість правильних висловлювань (висловлювання = просте речення), Mк — загальна кількість речень [9, с. 127]. У випадках самокорекції мовця бал не знижувався.

Наступним критерієм оцінювання був *темп мовлення*. Ми підраховували загальний темп мовлення кожного окремого студента — кількість складів в одну хвилину говоріння, включаючи довжину різного роду пауз в інтервалах між словами і фразами. Вирішуючи питання про визначення темпу мовлення, задовільного для студентів III курсу, ми

спіралися на дані Б.А. Бенедиктова [4], які були переведені в склади В.С. Пащук: повільний темп мовлення — 104 скл./хв., середній — 130 скл./хв., швидкий — 161,2 скл./хв. [9, с. 127]. Середній темп розглядався як задовільний. Під час оцінювання цього показника максимальна кількість балів, яку міг отримати студент, складала 10,00 балів. Якщо темп мовлення студента був нижчий за 85 скл./хв., за цим критерієм він отримував 0 балів.

Обсяг висловлювання вимірювався кількістю простих поширених речень, вживання кожного з яких оцінювалося 1,00 балом. Наприклад:¹ *I am a cinema director and I'd like to propose you one good actress for...* (2 простих речення).

It's just for you to decide, I just want to have a content to suit my ideas and thoughts so you can we can just go to your place, where your draw and we can decide (4 простих речення).

Якщо у мовленні студента зустрічалися неповні прості речення, наприклад, *Hi! Ok. Deal; Really?; No, no, no; But why? Love; Maybe students? Yes, it is; Thanks*, то за наявності трьох таких неповних речень нараховувався 1,00 бал. Обсяг висловлювання вимірювався за такою шкалою:

Одним із специфічних критеріїв, за яким ми оцінювали мовлення студентів, було *використання різних видів ДС*, характерних для діалогу-переконання, діалогу-обміну інформацією, діалогу-поради, діалогу-обміну враженнями, діалогу-дискусії.

Під час аналізу мовлення студентів ми спіралися на дослідження Н.І. Бичкової, яка виокремила 54 типи ДС з англійських АХФ і п'єс у звукозапису на базі десяти аспектів: аспекти першого ступеня: 1) запит інформації, 2) повідомлення інформації, 3) спонукання до дії, 4) емоційне висловлювання, 5) етикетне висловлювання; до аспектів другого ступеня віднесено: 1) перепитування, 2) підхоплення, 3) уточнення, 4) повтор, 5) перебивання [3, с. 115].

За кожен із типів ДС, вжитий студентами, нараховувалося 2,00 бали незалежно від того, скільки разів він використовувався.

Важливим критерієм цієї групи є *наявність необхідних специфічних для ДС лінгвістичних засобів*: мовленнєвих кліше, еліпсів, простих речень, слів-заповнювачів пауз, стягнених форм.

За вживання кожного такого засобу нараховувалося 0,50 бала, враховувалося використання одного й того самого елемента не більше двох разів.

Ще одним критерієм є *наявність ініціативних реплік* у ДС студента. Під час комунікації обидва співрозмовники мають можливість проявити ініціативність, яка полягає у тому, що співрозмовник першим починає розмову, запитує певну інформацію, пропонує допомогу, спільні дії, повідомляє стимулюючу інформацію, перепитує та ін. [6, с. 105]. Показник ініціативності мовленнєвих партнерів

визначався за кількістю ініціативних реплік одного партнера. За кожну ініціативну репліку нараховувався 1,00 бал.

Група III. Критерії оцінювання невербальних засобів ДС, притаманних британській спільноті.

Урахування невербальних показників ДС слід визначати за відеозаписом спілкування студентів, це дозволяє встановити основні параметри сформованості у студентів таких умінь. Одним із значущих критеріїв оцінювання цієї групи є *коректне розуміння/використання кінесичних засобів ДС*. За цим критерієм аналізувалася невербальна поведінка кожного комуніканта з точки зору коректності в ДС таких кінесичних засобів спілкування: жестів, міміки, погляду; вони оцінювалися відповідно до їх адекватності ситуації спілкування (наявність правильних, але неадекватних елементів не враховувалась). Коефіцієнт *коректного розуміння/використання кінесичних засобів ДС* (Ккз)

підраховувався таким чином: $Kkз = \frac{K1}{K}$, де К 1 –

кількість вжитих невербальних засобів спілкування правильно і адекватно до комунікативної ситуації ДС, К – загальна кількість вжитих студентом невербальних засобів спілкування [2, с. 120].

Коефіцієнт *коректного розуміння/використання кінесичних засобів ДС* оцінювався в балах таким чином:

Вибір критерію оцінювання *коректного розуміння/використання проксемічних засобів ДС* зумовлено його значенням для ДС з представниками англійських країн, де правила проксемної поведінки – дотримання дистанції та вибір пози під час комунікації – суттєво відрізняються від правил, прийнятих в українській культурі. За цим критерієм студент міг отримати 2,00 бали: 1,00 бал нараховувався за дотримання правильної відстані під час ДС та 1,00 бал – за дотримання правильної пози.

Ще одним критерієм цієї групи є *коректне розуміння/використання такесичних засобів ДС*, правильна тактильна поведінка комуніканта (відсутність дотику) оцінювалася у 2,00 бали.

Останнім критерієм оцінки невербальної поведінки студентів має бути *адекватне використання фонацій*. Цей критерій вимірював, наскільки правильно студенти вживали під час комунікації фонаційні явища англійської мови, які суттєво відрізняються від їхніх еквівалентів в українській мові та є властивими ДС. Під час нарахування балів за цим критерієм бралися до уваги не лише кількість, але й різноманітність фонацій. Наприклад, коли у мовленні студента зустрічалася три рази фонація "Oh", то нараховувалося лише 0,50 бали; за використання двох фонацій "Oh" та "Err" студент отримував 1,00 бал. За неправильне використання фонацій бали не нараховувалися.

Загальна кількість балів після виконання завдання становила 53,00 бали з можливих 100,00, тобто вона було нижча за рівень навченості – 0,70 балів за В.П. Беспальком [5, с. 52].

¹ Приклади подаються із ДС студентів, продюкованих під час передекспериментальних та післяекспериментальних зрізів, без корекції їхніх помилок.

Вимірювання якості ДС студентів за такими 11-ма критеріями мало сприяти, на нашу думку, досить точному оцінюванню його вербальних і невербальних компонентів. Подальші дослідження у цьому напрямі полягають у перевірці зазначених критеріїв на практиці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ананьева Л.В. Навчання студентів мовних спеціальностей професійно спрямованого діалогічного мовлення з використання ділової гри (французька мова): дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.02 / Людмила Валентинівна Ананьева. – К., 2002. – 266 с.
2. Баженова Н.Г. Методика обучения невербальным средствам общения в курсе французского языка: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.02 / Надежда Геннадьевна Баженова. — М., 2000. — 143 с.
3. Бичкова Н.І. Діалог в англійських автентичних художніх фільмах і п'єсах у звукозапису та навчання діалогічного мовлення / Н.І.Бичкова // Мова і культура. – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2003. – Т. 7 – № 6. – Культурологічний підхід до викладання мови і літератури. Мова сучасного мистецтва.– С. 114-121.
4. Бенедиктов Б.А. Общие и темпоральные особенности устного перевода и владения языками: автореф. дис. на соискание наук. степени докт. психол. наук: спец. 10.104 „Общая психология” / Б.А. Бенедиктов. – Л., 1972. – 46 с.
5. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии / В.П. Беспалько. – М.: Педагогика, 1989. – 192 с
6. Калинина Л.В. Использование звукозаписи при обучении диалогической устной речи в аудиторной работе на старшем этапе языкового вуза: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Лариса Вадимовна Калинина. – К., 1985. – 197 с.
7. Олейник Т.И. Интенсификация обучения диалогической речи в VII классе средней школы с помощью ролевой игры (на материале английского языка): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Татьяна Ивановна Олейник. – К., 1986. – 242 с.
8. Очкасова В.Н. Методика обучения французской диалогической речи на 2 курсе языкового вуза с помощью ситуативно направленных упражнений: автореф. дис. на соискание наук. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.02 „Методика преподавания иностранных языков” / В.Н. Очкасова. – К., 1975. – 28 с.
9. Пащук В.С. Навчання студентів мовних спеціальностей усного англійського монологічного мовлення з використанням автентичних художніх фільмів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Вікторія Степанівна Пащук. – К., 2002. – 247 с.
10. Соколова С.В. Методика навчання майбутніх учителів англійської мови використовувати паралінгвістичні засоби в усному спілкуванні: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Світлана Володимирівна Соколова. – К., 2006. – 181 с.
11. Топалова В.Н. Формирование социокультурной компетенции студентов технического вуза (на материале английского языка): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Виктория Николаевна Топалова. – К., 1998. – 308 с.

УДК 81'38:811.111

Дичка Н.І.
НТУУ “КПІ”

СТИЛІСТИЧНІ ТА ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАПИСАННЯ ТЕХНІЧНОГО ЗАВДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Стаття присвячена розгляду стилістичних та лінгвістичних особливостей технічного завдання (ТЗ) для програмних, програмно-апаратних,

апаратних розробок. Надається характеристика ТЗ відповідно до класифікацій стилів, підстилів, специфіки жанру, функцій у мові. Розглядаються текстовий матеріал, підмова та тип тексту ТЗ. Аналізуються лексичні, граматичні та синтаксичні засоби, притаманні жанру ТЗ.

Ключові слова: *технічне завдання, функціональні стилі, жанр, комп'ютерна інженерія, лексика, граматики, синтаксис.*

Дичка Н. И. Стилистические и лингвистические особенности написания технического задания на английском языке. *Статья посвящена рассмотрению стилистических и лингвистических особенностей технического задания для программных, программно-аппаратных и аппаратных разработок. Подана характеристика ТЗ относительно классификаций стилей, подстилей, специфики жанра, функций в языке. Также рассматривается текстовый материал и тип текста ТЗ. Анализируются лексические, грамматические и синтаксические средства, характерные для жанра ТЗ.*

Ключевые слова: *техническое задание, функциональные стили, жанр, компьютерная инженерия, лексика, грамматика, синтаксис.*

Dychka N.I. Stylistic and linguistic features of a technical specification in English. *The article is devoted to discussing the stylistic and linguistic features of software and hardware specifications (specs). Spec characteristic is demonstrated according to functional style classifications, genre features and language functions. Text material, microlanguage and text typology of the specs are considered. Lexics, grammar and syntax structures used in the specs are analyzed.*

Key words: *technical spec, functional styles, genre, computer engineering, lexics, grammar, syntax.*

У професійній діяльності випускники вищих технічних закладів матимуть справу з іншомовною документацією, підготовка якої вимагає володіння письмовим мовленням на достатньому професійному рівні. Фахівцям підприємств, компаній часто доводиться співпрацювати із зарубіжними партнерами, створювати технічне завдання на спільні науково-технічні розробки. Але часто у програмістів виникає проблема, бо на фірмах відсутні стандарти розробок технічних завдань до програмних, програмно-апаратних та апаратних розробок, або це не вважається потрібним. Така ситуація ускладнює програмістам процес створення якісних програмних розробок, робить його довшим. Також бракує літератури, як саме розробляються технічні завдання, особливо з точки зору мови. Тому цей вид письма є надзвичайно важливим для майбутньої фахової діяльності магістрантів. Мета статті – визначити стилістичні та лінгвістичні особливості технічних завдань до програмних, програмно-апаратних та апаратних розробок.

Перед тим, як розглянути ТЗ у стилістичному і лінгвістичному полі, ми дамо його визначення.

Під ТЗ ми розуміємо вихідний документ до програмних, програмно-апаратних чи апаратних